

Dues obres de l'argenter Francesc Martorell i de l'escultor Josep Sunyer per a la catedral de Solsona (1738/1742)

RAMON PLANES I ALBETS

L'any 1902, la Junta Municipal de Museus i Belles Arts de Barcelona convidà el Capítol de la catedral de Solsona “a que contribuyese con la exhibición de ejemplares de pintura y escultura al mayor esplendor de la Exposición de obras de este género, anteriores a la mitad del pasado siglo XIX, que debía celebrarse en aquella ciudad durante el próximo otoño”. El Capítol acordà de respondre, el 12 d'agost d'aquell any, “que, por causa de las guerras, carece esta catedral de ejemplares de arte arqueológico”¹. Fou una resposta una mica tallant, però no pas allunyada de la realitat i marcada, també, per l'escarnada de la devastació que havia sofert la catedral durant el segle XIX, assenyalamment, encara que no pas exclusivament, amb els elements artístics mobles incorporats durant centúries, la majoria dels quals havien estat cremats o bé requisats, quan s'havia tractat d'objectes d'argenteria i d'atresorament. Pràcticament tota aquella producció artística, generada a Solsona o bé captada més enllà de la ciutat durant segles, avui només la podem conèixer mitjançant els testimonis escrits que en pugui haver restat.

És el que succeeix amb dues molt singulars obres d'argenteria del segle XVIII, avui ben desconegudes, que hi va haver a la catedral durant més de vuitanta anys i a les quals són dedicades aquestes notes.

El 30 de juliol de l'any 1738, el canonge Joan Lluch, obrer de la catedral de Solsona, signà un contracte amb l'argenter barceloní Francesc Martorell per a la fabricació d'un Nen Jesús de plata. Es va pactar que

¹ Arxiu Diocesà de Solsona, Capítol de la Catedral, 35, *Libro de actas y resoluciones capitulares que da principio el día 29 de mayo del año 1891* (1891-1918), f. s. n.

Francesc Martorell el faria valent-se d'un motllo de Josep Sunyer, "escultor de la ciutat de Manresa en la de Solsona, de present, habitant".

L'any 1736, havia mort, a Solsona l'escultor vigatà Jacint Morató², que hi treballava des del 1729, tot fent, primer, l'altar major de la catedral³, i, a partir del 1735, el de la capella de la Mare de Déu del Claustre⁴. Aquesta obra, que deixà inacabada, fou continuada pel seu fill Carles Morató i Brugaroles i per l'escultor manresà Josep Sunyer⁵. De fet, és ben evident que hauria aquest escultor manresà qui, traspassat Jacint Morató, es féu càrrec de la direcció d'aquella obra, perquè aleshores Carles Morató era un "fadrí escultor" joveíssim (hauria nascut a Vic l'any 1721).

Josep Sunyer i Raurell (1673-1751) era un mestre que ja tenia una trajectòria professional molt àmplia. Des del començament dels anys noranta del segle XVII, s'havia obert camí als comtats de Rosselló i Cerdanya, on deixà una part molt important de la seva obra, i no retornà a Manresa fins acabada la guerra de Successió. Establert novament a la seva ciutat, col·laborà amb Jacint Morató, assenyalamment a Vic i a Igualada, on contractaren conjuntament el retaule de l'altar major de l'església de Santa Maria, una gran obra la consecució de la qual hauria abraçat els anys 1718-1729⁶. Aquesta trajectòria de col·laboració entre tots dos escultors i l'indubtable prestigi professional que aleshores deuria tenir Josep Sunyer expliquen que la Confraria de la Mare de Déu del Claustre de Solsona li confiés la continuació del retaule que havia començat Jacint Morató.

L'any 1744, com veurem⁷, es va escripturar que Josep Sunyer era un "escultor de la ciutat de Manresa", sense l'afegitó que fos "habitant" a Solsona, per la qual cosa és ben improbable que dirigís l'obra del retaule de la capella del Claustre. El 9 de març de 1745, Carles Morató cobrà 544 lliures, 12 sous i 2 diners de la Confraria, a bon compte de les 2.100 lliures "per las quals lo dit Moretó y Joseph Sunyer, escultor de la ciutat de Manresa, prengueren lo últim preufet"⁸. L'any 1746, quan Carles Morató signà un altre contracte amb la Confraria⁹, podem concloure inequívocament que era ell el mestre que dirigia aquella obra.

Mentre Josep Sunyer estava treballant, per tant, en el retaule del Claustre, va rebre l'encàrrec de fer el motllo del Nen Jesús de part del canonge Joan Lluch, que, també essent obrer, l'any 1730, havia tractat amb Jacint Morató la fabricació del retaule de l'altar major de la catedral.

A Solsona hi havia argenters, com és ara Jaume Merlet o Lluís Tuxenès¹⁰, però hem de pensar que no deuriem poder assumir una obra de les dimensions que havia de tenir el Nen Jesús que es va encomanar a Francesc Martorell. No és pas un artista que hagi merescut gaire atenció, però el remarcable reliquiari de sant Bernat Calbó de la Prioral de Reus, que va obrar l'any 1735, ha determinat que sigui qualificat com un dels argenters catalans del segle XVIII importants¹¹. Era mestre argenter des de l'any 1729 i la seva passantia havia estat el dibuix d'un calze¹². Quan va rebre l'encàrrec del canonge Joan Lluch, per tant, feia un decenni que treballava de mestre i tenia gairebé quaranta anys¹³.

2 Ramon Planes i Albets: *Contractes d'obres al bisbat de Solsona, 1661-1790*, Solsona: Delegació Diocesana de Mitjans de Comunicació Social del Bisbat de Solsona, 1985, p. 19.

3 Ramon Planes i Albets: "Obres i reformes a la catedral de Solsona (segles XV-XVIII)". A: *Ilerda*, XLVII, Lleida, 1985, p. 430-431.

4 Ramon Riu y Cabanas: *Memoria histórica de la imagen de Nuestra Señora del Claustro, que se venera en la iglesia catedral de Solsona*, Lleida: Imprenta Mariana, 1891, p. 105.

5 Antoni Llorens Solé: *La Mare de Déu del Claustre de Solsona. Imatge, devoció, santuari*, Solsona: Impremta Muval, 1966, p. 163.

6 Joan Bosch i Ballbona: *Els tallers d'escultura al Bages del segle XVII*, Manresa: Caixa de Manresa, 1990, p. 82-83; Teresa Avellí Casademont: "Els retaules del taller dels Sunyer a l'església de Sant Martí de Joc". A: *Locus Amoenus*, 6, Bellaterra, 2002-2003, p. 271-292; Josep Galobart i Soler: "Aportacions del testament de l'escultor Josep Sunyer i Raurell (+ Manresa 14-I-1751) a la seva biografia i a la seva obra". A: *Dovella*, 56, Manresa, estiu 1997, p. 51-55.

7 *Infra*, doc. III.

8 Arxiu Comarcal del Solsonès (ACS), Notari de Solsona (N.S.). Jaume Fórnsols, *1744 et 1745*, f. 406v.

9 Ramon Planes i Albets: "Obres i reformes a la catedral de Solsona...", *cit.*, p. 432-434.

10 ACS, N.S. Domènec Aguilar, *Instrumenta per Dominicum Aguilar, notarium publicum Coelsonae, uti substitutum discreti Thomae Llorens, notarii publici Coelsonae, recepta*, n. 3. El primer dia de novembre de 1747, per ordre del corregidor de Cervera, foren inspeccionades les mesures dels argenters de Solsona: Francesc Bajona, Marià Aguilar, Jaume Merlet i Lluís Tuxenès.

11 Joan-Ramon Triadó: *Història de l'art català*, volum V: *L'època del barroc s. XVII-XVIII*, Barcelona: Edicions 62, 1984, p. 190 i Núria de Dalmasas i Daniel Giralt-Miracle: *Argenters i joiers de Catalunya*, Barcelona: Ediciones Destino, S. A., 1985, p. 162 i 165.

12 Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Argenters, Llibres de passanties, volum III, f. 439. El podeu veure reproduït en aquest article.

13 J. F. Ràfols: *Diccionario de artistas de Cataluña, Valencia y Baleares*, vol. III, Barcelona-Bilbao: Edicions Catalanes, S. A. y La Gran Enciclopedia Vasca, 1980, p. 701. En va escriure que era "clasificado en el censo gremial barcelonés de 1729 entre los 'maestros que se han pasado en el año próximo antecedente y estos no tienen casa ni botiga'. A la sazón contaba veintisiete años de edad".

Dibuix de l'argenter Francesc Martorell de la seva passantia de mestre argenter de Barcelona (1729) (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona)

El reliquiari de Reus, de cinc pams d'alçada, li fou encomanat pels regidors d'aquella vila, les actes del Consell (18 de gener de 1735) de la qual contenen el comentari llur que, "segons han informat, és únich per est empenyo, doncs han assegurat ésser lo més pràctich y de més habilitat de quants se troben a Barcelona". Reclamat, "féu ostenció, lo sobradit Francisco Martorell, de diferents dibuixos o disenyos de reliquiariis ab diferents formes y figures construhits y dibuixats", entre els quals fou triat el model que les dues parts contractaren de seguida i que, el mes de gener del 1736, els regidors de Reus ja tindrien fet i rebut. El mateix 1735, Francesc Martorell contractà amb la confraria d'assaonadors de Reus un reliquiari de sant Antoni i sant Llop, de gairebé tres pams d'alçada, que s'ha perdut¹⁴. L'any 1750 faria el peu de la custòdia de la catedral de Vic¹⁵.

Per fer el Nen Jesús de la catedral de Solsona i acabar de lligar-ne la seva forma amb el canonge Joan Lluch, Francesc Martorell en va fer un dibuix. Com he apuntat, es va acordar que hauria de tenir vuit pams d'alçada, inclosa la corona i la peanya, la qual havia de ser com la que tenia dibuixada. També acordaren el pes total: unes vuit-centes unces de plata de dues qualitats diferents, plata fina (pagada a vint-i-dos rals l'unça) per al cos i plata "de la nova marca" (a vint rals l'unça) per a la resta de la imatge. L'argenter es va comprometre que els peus i les mans del Nen Jesús i les cantoneres de la peanya les faria buides i tan primes com fos possible, amb la finalitat òbvia d'escurçar la quantitat de plata necessària. L'obra havia de ser acabada dins el termini de catorze mesos a partir de la data en què li fos lliurat el motllo i la plata, que no la rebria tota de cop sinó en diversos lliuraments fets pel canonge obrer. També fou pactat que la imatge acabada havia de ser aprovada i marcada pel Col·legi d'Argenters de Barcelona i que l'obrer tindria l'opció de poder-la fer examinar "per los officials pèrits en lo art y, no essent conforma, no la dega acceptar". Lliurada l'obra, acabada i aprovada, el canonge Joan Lluch s'hauria de fer càrrec "de fer-la encarnar y pintar ahont convinga" i, a més, el motllo seria per a ell. El preu del treball de l'argenter es va establir que seria d'una lliura i un sou per cada unça treballada, segons el pes que, finalment, acabés tenint el Nen Jesús.

El 6 de novembre de 1739, al cap de quinze mesos, Francesc Martorell va signar l'època final de tot el seu treball, a Solsona. Aquest instrument (en el qual actua de testimoni Carles Morató, *juvenis sculptor civitatis Vici in dicta civitate Coelsonae habitanti*) conté un "Memorial del que importa lo gastat per mi, Francisco Martorell, mestre argenter de la ciutat de Barcelona, per la fàbrica del Ninyo Jesús¹⁶ de plata de orde de l'Il·lustre Capítol de la iglésia cathedral de Solsona", que ens permet de saber el pes i el cost finals de l'obra i algunes notícies més sobre les característiques de la imatge i de la seva fabricació.

14 Luisa Vilaseca: "El autor del gran relicario de nuestra reliquia insigne de San Bernardo Calvó, fué el platero barcelonés Francisco Martorell". A: *Reus. Semanario de la Ciudad*, núm. 237, Reus, 27 octubre 1956, p. 7-8. També Lluisa Vilaseca Borràs de Pallejà i el Museu Municipal de Reus: *El Reial Col·legi d'Argenters de Reus i els seus antecedents*, Reus: Asociación de Estudios Reusenses, 1970, p. 69.

15 Josep Gudiol i Cunill: *Nocions d'arqueologia sagrada catalana*, segon volum, Vic: Impremta Balmesiana, 1933, p. 721.

16 Al contracte, per referir-se a la imatge del Nen Jesús, sempre es fa ús del terme castellà, amb grafia catalana, "Ninyo Jesús", que la gent no feia pas servir, essent més aviat una mena de 'cultisme'. A l'índex o repertori del protocol, el contracte fou coetàniament descrit "concòrdia ab Martorell per fer un Jesuset".

Nen Jesús de mitjan segle XVIII, obra d'algun escultor solsoní i destinat a una casa particular de la ciutat, inspirat poc o molt, possiblement, en el Nen Jesús de plata que hi havia a la catedral de Solsona. És una escultura de cartró, un material força utilitzat per la imatgeria popular feta a Solsona des d'aquella centúria ençà (alçada 62 cm)

El Nen Jesús acabà essent format per la peanya, la figura (dreta, sens dubte, atesa l'alçada de la peça) i dues corones. Duia, a més, una "bola del món", el motllo de la qual un torner va fer per a l'argenter. L'escultura de Josep Sunyer ja tenia un "món que estava apegat ab lo dit motllo", però no li deuria ser útil després de "fer trossos" el motllo. A més del "món", la iconografia de la imatge es completà amb un "núvol", que és esmentat en aquest *Memorial* en anotar la despesa d'haver fet fer "uns ferros per fer forta la figura al núvol y peanya". La peanya, que tenia "un tap desota", s'havia hagut de "compòndrer altra volta" o "adobar" i s'hi van posar "unas faixas o pessas de ferro" amb la finalitat, lògica, de reforçar-la. El Nen Jesús tenia els ulls de porcellana i duia unes "pedres" d'escàs valor. Les dues corones i el "món" es van daurar. El Nen Jesús es va "encarnar", és a dir,

com s'havia previst al contracte, foren pintades les seves carnacions.

El pes total de vuit-centes unces que figurava al contracte es va depassar molt, perquè la imatge, havent estat acabada, pesava 996,625 unces. El cost total de l'obra pujà 3.312 lliures, 2 sous i 7 diners, de les quals 1.102 lliures, 9 sous i 1 diner i mig foren per pagar les mans o treball de l'argenter, és a dir, un terç del cost total del Nen Jesús.

Aquest preu final de 3.300 lliures i escaig era una quantitat de diners molt i molt remarcable. Per adonar-se'n poc o molt és útil el contrast amb alguns preus coetanis d'immobles. Per exemple, l'any 1739 dos experts havien taxat que la meitat del mas dels Ots, del terme d'Olius, valia 1.100 lliures¹⁷. El mateix any fou venuda una casa ensorrada, situada a la plaça de Santa Llúcia de Solsona, pel preu de 24 lliures¹⁸. Pocs anys abans del contracte, el 1733, el mas Els Plans d'Olius havia estat venut perpètuament per 4.000 lliures¹⁹.

Francesc Martorell fou premiat pel Capítol de la catedral, "per lo bé à treballat dita imatge", amb el "regal" de 56 lliures, però encara fa més palès que el seu treball agradà el fet que, el 5 d'agost de 1742, li encarregués una segona obra.

Ara es tractava d'una imatge de sant Joan, també fent servir de motllo una talla de Josep Sunyer, que aleshores es va escriure que era un "escultor de la ciutat de Manresa". Sense deixar de ser una obra de dimensions remarcables, no havia de ser pas tan gran com el Nen Jesús, ja que l'alçada contractada fou de quatre pams i tres quarts, sense la corona. El pes total havia de ser d'unes quatre-centes unces, tot fent servir, igualment, plata de les dues qualitats, segons si era per al cos del sant o bé per a les altres parts de la imatge. Aquesta segona obra, per la seva alçada i pel seu pes, representava la meitat del que era el Nen Jesús.

Es pactà, com al primer contracte, que els peus i les mans del sant Joan serien buits i tan prims com

17 ACS, N.S. Jaume Fòrnols, *Secunda pars 1739, 1740 et 1741*, f. 55v-56r.

18 *Idem*, f. 55.

19 Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Josep Vila i Torrents, 957/2, Manual de 1733, f. 15r-16r. El primer dia de març de 1733, venda perpètua mitjançant insolitudmació feta per Josep de Ramon i Maria Rovira, Eva i Mas, cònjuges de Barcelona, amos dels béns que havien estat de Melcior de Rovira i Reguer, a favor de Joana de Rovira, casada amb Francesc Estruch, "ducis infantarie", domiciliat a la vila de Cardona.

fos possible, i que la peça, acabada, havia de ser aprovada pel Col·legi d'Argenters de Barcelona i, si així ho volia el canonge Joan Lluch, examinada per pèrits. Francesc Martorell havia de tenir feta l'obra en el termini d'un any, a comptar a partir del moment en què li hagués estat lliurada tota la plata necessària. El preu del seu treball que es va pactar fou de 19 sous per unça treballada, és a dir, un xic inferior al del Nen Jesús (21 sous per unça).

Les actes de les reunions del Capítol de la catedral d'aquells anys potser aclaririen poc o molt les motivacions immediates d'aquests dos importants encàrrecs fets a l'argenter Francesc Martorell, però no les tenim. Pel que fa al Nen Jesús, podria haver-hi influït força el fet que a l'església del Col·legi de Sant Miquel d'en Llobera, durant els darrers anys del segle XVII, hi hagués agafat volada aquesta devoció, amb una confraria del Sant Nom de Jesús que, l'any 1684, havia fet fabricar una creu de plata i, el 1687, havia encomanat un retaule al pintor Josep Bordons.

Tant el Nen Jesús com el sant Joan de plata obrats per Francesc Martorell van ésser a la catedral de Solsona durant una vuitantena d'anys, fins el mes de març del 1823. Foren, sens dubte, dues imatges que els solsonins tingueren molt i molt evidents i presents, sobretot el Nen Jesús, ja només per l'espectacularitat de les seves dimensions.

El tresor o la major part de l'argenteria de la catedral s'havia pogut salvar durant la guerra del Francès. L'any 1810, els militars francesos no el van poder trobar i, encesos, van encendre la catedral. Sí que el trobaren, en canvi, els militars espanyols, ajudats per solsonins que controlaven l'Ajuntament. Arribà a Barcelona el 20 de març de 1823 i sabem que en formava part una "imatge gran del Nen Jesús, de plata, amb el seu sòcol, també de plata" i "una imatge gran de sant Joan de plata"²⁰, que eren sens dubte les dues obres que el Capítol de la catedral de Solsona havia fet fer a l'argenter Francesc Martorell²¹.

Annex: els contractes

I

1738, juliol, 30. Solsona.

Contracte entre el canonge Joan Lluch, obrer de la catedral de Solsona, i Francesc Martorell, argenter de Barcelona, per a la fàbrica d'un Nen Jesús de plata de vuit pams d'alçada i vuit-centes unces de pes, valent-se d'un motlle fet per Josep Sunyer, escultor de Manresa aleshores habitant a Solsona.

Arxiu Comarcal del Solsonès, fons notariais, N. S. Jaume Fórnols, *Secundae parti decimi manualis omnium contractuum*, f. 68-69.

Die trigessima mensis julii anno a nativitate Domini millesimo septingentesimo trigessimo octavo in civitate Coelsonae.

In Dei nomine noverint universi quod nos, partes infranominandae, gratis et ex nostra certa sciencia confitemur et recognovimus una nostri alteri et nobis ad invicem et vicissim quod, ratione transactionis et concordiae infra mentionandae, fuerunt inter nos, infrascriptos, conventa, firmata et jurata capitula et pacta sequentia.

Sobre lo fabricar una imatge de plata del Ninyo Jesús, se ha convingut y concordat per y entre lo il·lustre doctor canonge Joan Lluch, com a síndich y obrer de la santa iglésia de Solsona, com de son sindicat consta ab acte rebut en poder del notari avall escrit, als deu de juliol del corrent any, de una part; y Francisco Martorell, mestre argenter de la ciutat de Barcelona, de part altra, en lo modo y forma següent.

Primerament, lo referit Francisco Martorell convé y en bona fe promet a l'expressat doctor y canonge Joan Lluch, en lo referit nom de obrer, que fabricarà, de plata, un Ninyo Jesús, que entre figura, peanya y corona tindrà vuit palms de alsada, conforma lo motllo se li entregará y ha fabricat Joseph Sunyer, escultor de la ciutat de Manresa en la de Solsona, de present, habitant. Y la peanya la labrarà com la

20 Antoni Llorens i Solé: *Solsona en les guerres del segle XIX a Catalunya*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1981, p. 97.

21 J. M. y R.: *Memorias para historia de la última guerra civil de España. Contiene los principales sucesos de Cataluña, desde que se levantaron los primeros Realistas hasta el fin de dicha guerra*, tom II, Barcelona: En la imprenta de Brusi, 1826, p. 243, fa referència a la requisita sistemàtica de l'argenteria de les esglésies en aquells moments.

qui ha dibuixat ell, dit Martorell, ab lo dibuix à fet del Ninyo Jesús.

Ítem, que la plata de dita figura del Ninyo Jesús serà, ço és, lo cos de plata fina de vint-i-dos rals la onsa y lo demás de plata de la nova marca de vint rals la onsa. Y, després de acabada la obra, la entregará a dit il·lustre señor obrer, essent primerament aprobada y marcada per los cònsols del Col·legi de dita ciutat de Barcelona. Y, si dit il·lustre señor obrer voldrà, la podrà fer regonèxer y visurar per los oficials pèrits en lo art, y, no essent conforma, no la dega acceptar, obligant-se dit Martorell a tornar la plata tindrà rebuda y refer los danys haurà ocasionats.

Ítem, que farà de pessas buidades en dita figura los peus y mans y la buidadura serà tan prima com se podrà, com y també las cantoneras o carteles de la peanya, lo que serà també buidat.

Ítem, que la dita fàbrica la farà de pes de vuit-centas onsas, poch més o menos, ço és, de plata fina quatre-centas trenta onsas y, de la nova, tres-centas setanta onsas, poch més o menos.

Ítem, se obliga tenir perficionada y entregada la referida imatge del Ninyo Jesús dins lo termini de un any y dos mesos, comptadors del dia se li entregará lo motllo y plata bastan per treballar. Y, si se retardará la entrega de la plata, que tot aquell temps que retardará no correran los catorse mesos.

Tot lo que promet aténdrer y cumplir sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, dins Barcelona deu sous y fora de aquella vint sous, ab promesa de restituir tots los danys, gastos, missions y despesas que per ço se convingués fer, patir y suportar, sobre de las quals vol y concent que ell, dit il·lustre señor obrer, y sos successors en lo dit offici ne sían creguts de llur sola e simple paraula eo de llur simple jurament, ningun altre llinatge de provas demanant o request. Y per major seguritat de estas cosas ne dóna per fermansas y principals pagadors seus a Anton Canals, mestre ensepador, y Pere Moles, manyà, los dos habitants de dita ciutat de Barcelona, presents, los quals accéptan lo càrrech de fermansa y prometen que, junt ab dit son principal y assolas, seran tinguts y obligats a las sobreditas cosas. Y per cumplir, tenir y servir aquellas, tant principal com fermansas, ne oblígan a dit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch, en lo referit nom de obrer, y a sos successors en la dita obra, tots y sengles béns seus y de quiscun de ells assolas, mobles

e immobles haguts y per haver, renunciant, las ditas fermansas, a la lley o dret que diu que primer sia convingut lo principal que la fermansa y altre, que llevat lo principal, sia libre lo accessori. Y tots, tant principal com fermansas, renuncián al benefici de novas constitucions y divididoras o cedidoras accions, Epístola de l'emperador Adrià y consuetut de Barcelona que parla de dos o molts que assolas se oblígan, y ab las demás renunciacions necessàrias, degudas y pertanyents, y de son propi for, ab submissió del for de l'il·lustre corregidor de Barcelona, y de altre qualsevol for secular tant solament, fent y firmant scriptura de ters en los llibres dels tersos de dit il·lustre corregidor de Barcelona, per la qual cosa ne oblígan sas personas, béns y drets seus y de quiscun de ells assolas, mobles e immobles haguts y per haber, solita constitució de procurador. Y així ho firman y júran llargament.

Ítem, lo referit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch, en nom de obrer predit, promet a dit Francisco Martorell que li anirà entregant la plata, tant de una lley com de altra, aixís com necessitarà de ella per treballar, y no junta per tota la dita feina, ja per no tenir-la, com y també per altra rahó. Y que de mans o treball per cada onsa pesarà la imatge del Ninyo Jesús, després de feta y perficionada, li pagarà una lliura, un sou, per onsa. Y la paga serà del modo següent, ço és, en comensar la fàbrica se li entregará dos-centas vuitanta lliuras. Quant la meitat de la obra serà feta se li entregará altres dos-centas vuitanta lliuras. Y, finida y entregada la obra a satisfació de dit il·lustre doctor canonge Joan Lluch, se li pagarà lo últim ters. Y si pesa algo més de vuit-centas onsas, se li pagarà las onsas y seran de més, com y també si n'i havie de menos de las vuit-centas onsas se rellevarà. Y que la plata que quedarà, acabada la feyna, la admetrà dit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch en descàrrega de la que haurà entregada a dit Martorell, benentès quilat per quilat, quedant a càrrech de dit il·lustre señor obrer, quan la dita imatge de dit Ninyo Jesús serà acabada, de fer-la encarnar y pintar ahont convinga. Y farà serrar lo motllo de dit Ninyo Jesús a son gasto ahont sia menester, reservant-se, emperò, lo dit motllo a son favor. Tot lo que promet aténdrer y cumplir sens dilació ni excusa alguna, ab restitució de totas missions y depesas. Per lo que, en dit nom, ne obliga a dit Francisco Martorell los béns y rèddivs y emoluments de la dita Obra, no, emperò, los seus

or, * | buen Jesus, con excelencia | * Por

Gravat d'un Nen Jesús provinent del *Gozoso cantico en aplauso del Nombre Santissimo de Jesus*, a devocion de las religiosas clarisas del convento de Jerusalem de Barcelona, estampat a Barcelona: En la Imprenta de los herederos de Jayme Osset, en la calle de la Libreria. Segle XVIII. Aquí el nen Jesús no té corona sinó una creu, però sí la "bola del món" i el marc d'un "núvol", a banda de la serp i els àngels, que no figuraven a l'obra de Francesc Martorell

propis, per tractar cosa agena, ab totas renunciacions necessàries, degudas y pertanyents, y ab jurament.

Finalment, volen las ditas parts que dels presents capítols sían donadas per lo notari avall [escrit] las còpies auctènticas que demanadas seran per ditas parts.

Et ideo nos, dictae partes, laudantes et approbantes praedicta pacta seu capitula et omnia in illis et quolibet eorum contenta, convenimus et bona fide promittimus, una pars nostrum alteri ad invicem, ea attendere et complere, tenere et observare prout in ipsis et eorum quolibet declaratur et sub eisdem obligationibus, renuntiationibus et clausulis in illis respective quibus refertur expressis.

Actum est hoc, Coelsonae ut supra.

Dr. y canonge Joan Lluch [signatura].

Apud me, Jacobum Fornols, notarium publicum Coelsonae, qui fidem facio me cognoscere dictum illustrem doctorem et canonicum Joannem Lluch, operarium predictum, qui manu sua propria firmavit.

Testes firmae dicti illustris doctoris et canonici Joannis Lluch sunt Josephus Pintor, studens, et hono-

rabilis Franciscus Vilella, cerocordarius, Coelsonae cives.

Testes vero firmae dictorum Francisci Martorell, Antonii Canals et Petri Moles, qui firmarunt et jurarunt Barcinonae, die quarta mensis augusti praedicti anni, sunt Josephus Miros et Josephus Serch ac de Boquet, scriptores Barcinonae commorantes, et discretus Thomas Guasqui et Brull, notarius publicus regius collegiatus Barcinonae, qui in his tanquam substituti mei, notarii infrascripti, vigore littera missivae per me ei missae, presens interfuit.

Apud me, Jacobum Fornols, notarium publicum Coelsonae, fidem facientem cognoscere dictum meum substitutum.

II

[1739], novembre, 6. Solsona.

Època i definició de comptes de l'argenter Francesc Martorell al Capítol de la catedral de Solsona de la fabricació del Nen Jesús de plata que li havia estat encomanat l'any 1738, el qual acabà tenint el pes de 996,625 unces i costà 3.312 lliures, 2 sous i 7 diners.

Arxiu Comarcal del Solsonès, N. S. Jaume Fornols, *Secunda pars annorum 1739, 1740 et 1741*, f. 80v-81v.

Die sexta mensis novembris presenti anni in civitate Coelsonae.

Ego, Franciscus Martorell, magister argenti faber, Barcinonae civis, gratis et ex mea certa sciencia, confiteor et in veritate recognosco vobis, illustri et reverendo domino doctori Joanni Lluch, presbitero et canonico ecclesiae cathedralis Coelsonae, uti syndyco Operae eiusdem ecclesiae cathedralis ecclesiae [sic], his presenti, quod modo infrascripto dedistis et solvistis mihi me que a vobis habuisse et recepisse confiteor 3.312 l., 2 s., 7 barcinonenses quae sunt causis et rationibus infrascripto memoriali expressis, cuius thenor talis est.

Memorial del que importa lo gastat per mi, Francisco Martorell, mestre argenter de la ciutat de Barcelona, per la fàbrica del Ninyo Jesús de plata de orde de l'Il·lustre Capítol de la iglésia cathedral de Solsona.

Gravat d'un Nen Jesús provinent dels Goigs de Sant Salvador, que se venera en lo Terme de las Borjas, estampats a Lleida: En la Estampa de Christofol Escuder, en la Plaza de S. Joan. Segle XVIII. En aquesta variant iconogràfica el Nen Jesús apareix assegut, amb la "bola del món" i una creu i estendard a les mans, damunt el núvol i sostingut en una peanya.

Primo, per lo valor de 503 onsas, dos quarts, 73 argensos de plata de la nova lley y marca de Barcelona, que a rahó de dos lliuras onsa val 1.007 lliures, 5 sous.

Ítem, per lo valor de 493 onsas de plata fina, que a rahó de 2 lliures 4 sous onsa val 1.084 lliures, 12 sous.

Ítem, per las pedras posadas a la imatge del Ninyo Jesús, 28 lliures, 17 sous.

Ítem, per set trentins, tres argensos de or, a rahó de 8 lliures 4 sous lo trentí, per daurar las coronas, 58 lliures, 8 sous.

Ítem, per los ulls de porsellana, 2 lliures, 16 sous.

Ítem, per argén viu per daurar las coronas y món, 3 lliures, 12 sous.

Ítem, per fer trosos del motllo del Ninyo y tràurer lo món que estava apegat ab lo dit motllo, 14 sous.

Ítem, per la bola del món a un torner, 1 lliura.

Ítem, per adobar la peanya y posar-i unas faixas o pessas de ferro, 3 lliures.

Ítem, per compóndrer altra volta la peanya y posar-i lo tap desota, 2 lliures, 5 sous.

Ítem, per uns ferros per fer forta la figura al núvol y peanya, 4 lliures.

Ítem, per encarnar lo Ninyo, 7 lliures.

Ítem, per las dos caixetas per portar lo Ninyo, peanya y coronas, 4 lliures, 15 sous.

Ítem, per pagar al notari las firmas de la carta misiva de l'acte y alguns altres gastos, 1 lliura, 9 sous, 6.

Ítem, per las mans de fabricar dit Ninyo, ajustat a 1 lliura 1 sou per onsa, essent lo pes 996 onsas, dos quarts y dos argensos, 1.046 lliures, 9 sous, 1 ½.

Ítem, per lo regalo li ha fet dit Il·lustre Capítol per lo bé à treballat dita imatge, 56 lliures.

Quod praeincertum memoriale advero medio juramento quod in animam meam extrajudicialiter presto et in eo contenta vera esse juro et omnia in dicto memoriali contenta fuerunt per me posita et immissa in dicta fabrica, modus vero solutionis dictarum 3.312 l., 2 s., 7 barcinonensium talis fuit et est quoniam 56 l. per lo dit regalo habeo et recipio a vobis numerando, realiter et de facto in pecunia numerata, in notarii et testium infrascriptorum presentia, et restantes 3.256 l., 2, 7 ½ habui et recepi a vobis diversis vicibus sive solutionibus, de quibus vobis feci diversa chirographa quod cum presenti comprehendantur, ut ne appareat unam et eandemmet quantitatem bis esse solutis. Et ideo renuntiando exceptioni pecuniae ita non esse et sic in veritate non consistere et omni juri his obvianti quovismodo in testimonium praemissorum presentem vobis facio apocham de soluto et satisfacto. Actum ut supra, die et anno supranotato.

Francisco Martorell, argenter.

Firme testes sunt Josephus Fornols, scriptor Coelsonae, et Carolus Moreto, juvenis sculptor civitatis Vici in dicta civitate Coelsonae habitanti, qui asseruit cognoscere dictum Franciscum Martorell.

Apud me, Jacobum Fornols, notarium publicum Coelsonae, qui fidem facio me cognoscere dictum Carolum Moreto, qui asseruit cognoscere dictum Franciscum Martorell, qui manu sua propria firmavit.

III

1742, agost, 5 i 9, Solsona i Barcelona.

Contracte entre el canonge Joan Lluch, obrer de la catedral de Solsona, i Francesc Martorell, argenter de Barcelona, per a la fàbrica d'un sant Joan Baptista de plata de quatre pams i tes quarts d'alçada i

quatre-centes unces de pes, valent-se d'un motlle fet per Josep Sunyer, escultor de Manresa.

Arxiu Comarcal del Solsonès, fons notariais, N. S. Jaume Fòrnols, *Protocolum 1742 et 1743*, f. 202r-205r.

Magnífich y discret señor,

Lo il·lustre doctor y canonge Joan Lluch, síndich y obrer de la iglésia cathedral de la ciutat de Solsona, de una part, y lo honorable Francisco Martorell, argenter de la ciutat de Barcelona, de part altra, han convingut y concordat que lo dit Francisco Martorell fabricarà una imatge de plata de sant Joan Baptista ab lo modo, forma, terminis y demés que està stipulat en lo inclús original, que junt ab ab *[sic]* esta remeto a V. M., donant lo dit Francisco Martorell per fermansas a Ramon Juol, passamaner, y Anton Canals, mestre ensepador, los dos de dita ciutat de Barcelona. Y com lo dit acte de concòrdia sols lo haja firmat lo dit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch y fàltian a firmar aquell los dits Francisco Martorell, Ramon Juol y Anton Canals, principal y fermansas, y jo, per mas ocupacions y distància del lloch, no puga entrevenir en las firmas y juraments de aquells, perçò estimaré a V. M. que, en nom y com a substitut meu, sia servit entrevenir en rébrer las ditas firmas y juraments, llegint al temps de la estipulació lo dit acte, paraula per paraula, perquè dits contrahents comprèngan lo acte que firman. Y, en cas que los sobredits no fossen coneguts de V. M., se servirà cridar testimonis que aquells conègan. Y, en cas que no sapien de escriürer, se servirà fer firmar per aquells als testimonis entrevindran en ditas firmas y de haver firmat dits contrahents de sa mà y lletra o bé de haver firmat los testimonis per ells, de ésser coneguts de V. M. o bé de dits testimonis li estimaré al peu de esta me avise, com y també del dia, mes, any y lloch ahon lo juraran, noms y cognoms dels testimonis que hi entrevindran y lo nom y cognom de V. M., rebent dit acte com a substitut meu. Peraquè jo en fe de V. M., ho puga continuar en son degut lloch y fer-la'n quant convinga. Y mane'm servir-lo, que ho executaré ab fina voluntat. La Divina guarde a V. M. molts anys. Solsona y agost 5 de 1742.

B. l. m. de V. M. son segur servidor,

Jaume Fòrnols, notari públich de la ciutat de Solsona.

Magnífich y discret señor,

En nom y com a substitut de V. M., en virtut de la retroescrita carta missiva, de comissió, lo die present y avall escrit, he entrevingut en rébrer las firmas de Francisco Martorell, argenter, principal, Ramon Juyol y Martorell, passamaner, y Anton Canals, ensepador, com a fermansas, de l'acte de l'assiento de fabricar una imatge de plata de sant Joan Baptista, firmat per lo il·lustre y reverent señor doctor y canonge Joan Lluch com a síndich y obrer de la santa iglésia de eixa ciutat de Solsona, de una, y dit Francisco Martorell, de part altre, llegint-los, paraula per paraula, la minuta de dit acte de assiento y explicant-los la obligació y clàusulas en aquella contengudas, acceptant ditas fianzas lo càrrech de fermansa y firmant, axí principal com fermansas, lo dit acte de assiento, com V. M. veurà al peu de dit acte, que junt ab la present torno a remètrer a V. M., qual firma y acceptació han fet tots en esta ciutat de Barcelona, lo die present y avall escrit. Essent presents per testimonis, en quant a las firmas de dits Francisco Martorell y Ramon Juyol, Carlos Camps, adroguer, ciutadà de Barcelona, y Aleix Guitart y Gracià, escrivent en dita ciutat habitant, y, en quant a la firma de dit Anton Canals, Aloy Moliner, estudiant en filosofias, y dit Aleix Guitart y Gracià, escrivent, en dita ciutat habitants. Y, així, V. M., en fe mia, ho podrà continuar en son degut lloch y fer-la'n sempre que convinga. Y en cosas semblants y majors estimaré no me escuse, que-l serviré ab singular atenció. Déu guarde a V. M. molts anys. Barcelona y agost 9 de 1742.

B. l. m. de V. M. son més segur servidor,

Thomàs Guasquí y Brull, notari públich y real col·legiat de número de Barcelona.

Magnífich y discret señor Jaume Fòrnols, notari públich de la ciutat de Solsona.

Die quinta mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo septingentessimo quadragessimo secundo in civitate Coelsonae.

In Dei nomine noverint universi quod nos, partes infra nominandae, gratis et ex nostra certa sciencia confitemur et recognovimus una nostri alteri et nobis ad invicem et vicissim quod ratione transactionis et concordiae infra mentionandae fuerunt inter nos, infrascriptos, conventa, firmata et jurata capitula et pacta sequentia.

Sobre lo fabricar una imatge de sant Joan Baptista se ha convingut y concordat per y entre lo il·lustre doctor y canonge Joan Lluch, com a síndich y obrer de la santa iglésia de Solsona, com de son sindicat consta ab acte rebut en poder del notari avall escrit, als deu del mes de juliol de l'any mil set-cents trenta-y-vuit, de una part, y Francisco Martorell, mestre argenter de la ciutat de Barcelona, de part altra, en lo modo y forma següent.

Primerament, lo referit Francisco Martorell convé y en bona fe promet a l'expressat doctor y canonge Joan Lluch, en lo referit nom de obrer, que fabricarà de plata un sant Joan Baptista, que la figura, sens la corona, tindrà quatre palms y tres quarts de alsada, conforma lo motllo se li ha entregat y ha fabricat Joseph Sunyer, escultor de la ciutat de Manresa.

Ítem, que la plata de dita figura de sant Joan Baptista serà, ço és, lo cos de plata fina de vint-hi-dos reals la onça y lo demás de plata de la nova marca de vint reals la onça. Y després de acabada la obra la entregará a dit il·lustre senyor obrer, essent primer aprobada y marcada per los cònsols del Col·legi de dita ciutat de Barcelona. Y si dit il·lustre señor obrer voldrà la porà fer regonèixer y visurar per los oficials pèrits en lo art. Y no essent conforma no la dega acceptar, obligant-se dit Martorell ha tornar la plata tindrà rebuda y refer los danys haurà ocasionats.

Ítem, que farà de pessas buidades en dita figura los peus y mans y la buidadura serà tant prima com se podrà.

Ítem, que la dita fàbrica la farà de pes de quatre-centas onças, poch més o menos, ço és, de plata fina tres-centas coranta onças y de la nova sexanta onças, poch més o menos.

Ítem, se obliga tenir perficionada y entregada la referida imatge de sant Joan Baptista dins lo termini de un any comptador del dia se li entregará la plata bastará per a treballar. Y si se retardava la entrega de dita plata, que tot aquell temps que retardará no correrà dit termini de un any.

Tot lo que promet aténdrer y cumplir sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, dins Barcelona deu sous y fora de aquella vint sous, ab promessa de restituir tots los danys, gastos y despesas que per ço se convingués fer, patir y suportar, sobre de las quals vol y consent que ell, dit senyor il·lustre obrer, y sos successors en lo dit officí ne sían creguts de llur sola e simple paraula eo de

llur simple jurament, ningun altre gènere de provas demanant o request. Y per major seguretat de estas cosas ne dóna per fermansas y principals pagadors seus a Ramon Juyol, passamaner, y Anton Canals, mestre ensepador, los dos habitants en dita ciutat de Barcelona, presents, los quals accéptan lo càrrech de fermansa y prometen que junt ab dit son principal y assolas seran tinguts y obligats a las sobreditas cosas. Y per cumplir, tenir y servir aquellas tant principal com fermansas ne oblígan a dit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch, en lo referit nom de obrer, y a sos successors en la dita Obra tots y sengles béns seus y de quiscun de ells assolas, mobles e immobles, haguts y per haver, renunciant las ditas fermansas a la lley o dret que diu que primer sia convingut lo principal que la fermansa y altre que llevat lo principal sia libre lo accessori. Y tots, tant principal com fermansas, renuncián al benefici de novas constitucions y divididoras o cedidoras accions, Epístola de l'emperador Adrià y Consuetut de Barcelona que parla de dos o molts que assolas se oblígan, y ab las demás renunciacions necessàrias, degudas y pertanyents, y de son propi for, ab submissió del for de l'il·lustre corregidor de Barcelona, y de altre qualsevol for, secular tant solament, fent y firmant escriptura de ters en los llibres dels tersos de dit il·lustre corregidor de Barcelona. Per la qual ne oblígan sas personas, béns y drets seus y de quiscun de ells assolas, mobles e immobles, haguts y per haver, solita constitució de procurador. Y aixís ho firman y júran llargament.

Ítem, lo referit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch, en nom de obrer predit, promet a dit Francisco Martorell que li anirà entregant la plata, tant de una lley com de altra, aixís com necessitarà de ella per treballar, y no junta per tota la dita feyna, ja per no tenir-la com y també per altra rahó, y que de mans o treball per quiscuna onça pesarà la dita imatge de sant Joan Baptista, després de feta y perficionada, li pagarà dinou sous per onça. Y la paga serà del modo següent, ço és, en comensar la fàbrica se li entregará cent vint-y-sinch lliuras, y quant la meitat de la obra serà feta se li entregará altres cent vint-y-sinch lliuras. Y finida y entregada la obra a satisfació de dit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch se li pagarà la restant quantitat de l'import de dita obra. Y si pesa algo més de quatre-centas onças se li pagarà las onças hi seran de més, com y també si n'í havia de menos de las ditas quatre-centas onças se rellevarà. Y que

la plata que quedarà, acabada la feyna, la admetrà dit il·lustre doctor y canonge Joan Lluch en descàrrega de la que haurà entregada a dit Martorell, benentès, quilat per quilat, quedant a càrrech de dit il·lustre señor obrer quant la dita immatge de dit sant Joan serà acabada de fer-la encarnar y pintar ahont convinga, y farà serrar lo motllo de dit sant Joan Baptista a son gasto ahont sia menester, reservant-se, emperò, lo dit motllo a son favor.

Tot lo que promet atèndrer y cumplir sens dilació ni excusa alguna, ab restitució de totas missions y despesas, per lo que, en dit nom, ne obliga a dit Francisco Martorell los béns, rèddits y emoluments de la dita Obra, no, emperò, los seus propis, per tractar cosa agena, ab totas renunciacions necessàrias, degudas y pertanyents y ab jurament.

Finalment, volen las ditas parts que dels presents capítols sían donadas per lo notari avall escrit las còpias auctènticas que demanadas seran per ditas parts.

Et ideo nos, dictae partes, laudantes et approbantes, praedicta pacta seu capitula et omnia in illis et quolibet eorum contenta, convenimus et bona fide promittimus una pars nostrum alteri ad invicem ea attendere et complere, tenere et observare prout in ipsis et eorum quolibet declaratur et sub eis de obligationibus, renuntiationibus et clausulis in illis respective quibus refertur expressis. Actum est hoc Coelsonae, die et anno supra notato.

Doctor et canonicus Joannes Lluch, operarius.

Testes firmae dicti illustris doctoris et canonici Joannis Lluch sunt Isidorus Avellana, studens parroquiae Sancti Petri de Madrona, Coelsonensis dioecesis, et Franciscus Nadal, faber lignarius, Coelsonae civis.

Francisco Martorell, argenter.

Ramon Juyol y Martorell, passamaner.

Anton Canals, ansapador.

Testes firmae dictorum Francisci Martorell, principalis, Raymundi Juyol et Antonii Canals, fidejussorum, qui firmaverunt in dicta civitate Barcinonae die nona praedictorum mensis et anni, sunt, videlicet, in quantum ad firmam dictorum Francisci Martorell et Raymundi Juyol, Carolus Camps, aromatarius, et Alexius Guitart et Gracia, scriptor, in eadem civitate Barcinonae habitatores, et in quantum ad firmam dicti Antonii Canals, Alodius Moliner, philosophiae studens, et dictus Alexius Guitart et Gracia, scriptor dictae civitatis Barcinonae, ac discretus Thomas

Guasqui et Brull, notarius publicus et regius collegiatus de numero Barcinonae, qui in his, tanquam substitutus mei, notarii infrascripti, presens interfuit.

Apud me, Jacobum Fornols, notarium publicum Coelsonae, qui fidem facio me cognossere dictum discretum Thomam Guasqui et Brull, qui praemissis tanquam substitutum mei, notarii infrascripti, vigore litterae missivae per me ei missae presens interfuit et asseruit mihi, dicto Jacobo Fornols, notario, supra dictos Martorell, Juyol et Canals cognossere et quod firmavisse manibus suis propriis firmavisse [*sic*] et etiam fidem facio me cognossere dictum illustrem doctorem et canonicum Joannem Lluch, qui manu sua propria firmavit.